

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง ผลของการใช้แนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 เป็นการทดลองเกี่ยวกับการนำแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส มาจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อมุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้านวิชาการ จิตใจ และจริยธรรมอันจะส่งผลให้นักเรียนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข มีคุณธรรมในการอยู่ร่วมกันในสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ก่อนและหลังการเรียนจากการสอนตามแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส
2. เพื่อเปรียบเทียบพฤติกรรมการแสดงออกเชิงจริยธรรม ก่อนและหลังการเรียนจากการสอนตามแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส

สมมติฐานการวิจัย

1. คะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักเรียน ที่เรียนจากการสอนตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

2. พฤติกรรมการแสดงออกเชิงจริยธรรมของนักเรียนที่เรียนจากการสอนตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี จำนวน 295 คน

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1/3 ปีการศึกษา 2537 โรงเรียนอนุบาลอุบลราชธานี จำนวน 36 คน ซึ่งเป็นการสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบเป็นกลุ่ม (Cluster Sampling)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือดังนี้

1. แผนการสอนตามแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาจริยธรรม จำนวน 10 แผนการสอน ใน 5 เรื่อง ต่อไปนี้

- 1.1 ความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่
- 1.2 ความขยันหมั่นเพียร
- 1.3 ความอดทน
- 1.4 ความเมตตากรุณา
- 1.5 ปิยวาจา

2. แผนการสอนเสริมจากแผนการสอน 10 แผนการสอน (ในข้อ 1) จำนวน 30 แผนการสอน

3. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ

4. แบบทดสอบการตัดสินใจเชิงจริยธรรม เป็นแบบทดสอบเกี่ยวกับการตัดสินใจเลือกกระทำในสถานการณ์ที่กำหนด เป็นแบบทดสอบปรนัยชนิดเลือกตอบ 3 ตัวเลือก คำตอบไม่มีถูกผิด แต่มีค่าคะแนน 3, 2, 1 ตามลำดับ จำนวน 10 ข้อ

5. แบบสังเกตพฤติกรรมเชิงจริยธรรม เป็นแบบสังเกตพฤติกรรมจากสถานการณ์ที่กำหนด โดยการแบ่งนักเรียนเป็นกลุ่ม และให้นักเรียนร่วมทำกิจกรรมต่างๆ จำนวน 4 กิจกรรม

โดยเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย หลังจากได้รับการตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไขจากผู้เชี่ยวชาญเรียบร้อยแล้ว และได้นำไปทดลองใช้กับประชากรจำนวน 112 คน โดยผลที่ได้จากการทดลองภาคสนาม (tryout) นั้นปรากฏผลดังนี้

1. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามสูตรของ Cronbach คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์พบว่า มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .7126

2. แบบทดสอบเกี่ยวกับการตัดสินใจ มีค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาตามสูตรของ Cronbach คำนวณหาค่าสัมประสิทธิ์ พบว่า มีความเชื่อมั่นเท่ากับ .8015

3. ส่วนเครื่องมืออื่นๆนั้น ใช้ข้อมูลที่ได้จากการทดลองภาคสนาม (tryout) มาปรับปรุงสำนวน, เนื้อหาและนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญตรวจสอบอีกครั้งหนึ่ง

การดำเนินการทดลอง

ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดลองตามขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. กำหนดประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

2. ทดสอบก่อนการทดลอง (pre-test) โดยใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา, แบบทดสอบเกี่ยวกับการตัดสินใจ และการสังเกตพฤติกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรม

3. ผู้วิจัยทำการสอนโดยใช้แผนการสอนที่สร้างขึ้น จำนวน 10 แผนการสอน และ 30 แผนการสอนเสริม ใช้เวลาในการสอน 1 ภาคการศึกษา (รายละเอียด หน้า 62-66)

4. ทดสอบหลังการทดลอง (post-test) เมื่อทำการสอนจบแล้ว ผู้วิจัยให้ผู้เรียนทดสอบหลังการสอน โดยใช้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาจริยศึกษา, แบบทดสอบเกี่ยวกับการตัดสินใจ และการสังเกตพฤติกรรม โดยใช้แบบสังเกตพฤติกรรมชุดเดิมอีกครั้ง

การวิเคราะห์ข้อมูล

ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ข้อมูลด้วยเครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS/pc⁺ โดยการหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรม โดยการทดสอบค่าที (t-test) ที่ระดับความมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 แล้วนำเสนอในรูปตารางประกอบความเรียง

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อน และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภายหลังการทดลอง นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงขึ้นจาก 10.33 เป็น 12.44 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 จำนวน 3 ด้าน คือ ความขยันหมั่นเพียร ความอดทน และปียวาจา

เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่า ก่อนการทดลอง นักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุด เรื่องความมีเมตตากรุณา และทำคะแนนได้น้อยที่สุด คือ เรื่องปียวาจา ภายหลังการทดลอง นักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุดคือ เรื่องความเมตตากรุณา และทำคะแนนได้น้อยที่สุดคือ เรื่องปียวาจา

2. นักเรียนมีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อนและหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยภายหลังการทดลอง ผู้เรียนมีค่าเฉลี่ยคะแนนสูงขึ้นจาก 23.75 คะแนน เป็น 28.11 คะแนน เมื่อเปรียบเทียบเป็นรายด้านพบว่า นักเรียนมีค่าเฉลี่ยการตัดสินใจเชิงจริยธรรมก่อน และหลังการทดลองแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ที่ระดับ .01 ในทุกด้าน

เมื่อจำแนกเป็นรายด้าน พบว่าก่อนการทดลองนักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุดคือ เรื่องความขยันหมั่นเพียร และทำคะแนนได้น้อยที่สุดคือ เรื่องความมีเมตตากรุณา ภายหลังการทดลอง นักเรียนทำคะแนนได้ดีที่สุดคือ เรื่องความมีเมตตากรุณา และทำคะแนนได้น้อยที่สุดคือ ปียวาจา

3. ความถี่ของพฤติกรรมเชิงจริยธรรมก่อนการทดลองพบว่า มีพฤติกรรมเชิงลบมากกว่าพฤติกรรมเชิงบวก ภายหลังการทดลองมีพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ โดยภายหลังการทดลอง พฤติกรรมเชิงบวกมีเพิ่มขึ้น และพฤติกรรมเชิงลบลดลง

เมื่อจำแนกเป็นรายด้านพบว่า ก่อนการทดลอง พบว่า พฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่และพฤติกรรมด้านความขยันหมั่นเพียร มีพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่าเชิงลบ ส่วนพฤติกรรมด้านความอดทนและพฤติกรรมด้านปิยวาจา มีพฤติกรรมเชิงลบมากกว่าเชิงบวก

เมื่อจำแนกเป็นรายด้านหลังการทดลอง พบว่า พฤติกรรมความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ พฤติกรรมด้านความขยันหมั่นเพียร พฤติกรรมด้านปิยวาจา มีพฤติกรรมเชิงบวกมากกว่า ส่วนพฤติกรรมความอดทน มีพฤติกรรมเชิงลบมากกว่า

3.1 พฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่

3.1.1 พฤติกรรมด้านความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ก่อนการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงลบ 47 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 474 ครั้ง ภายหลังการทดลอง มีพฤติกรรมเชิงลบ 6 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 534 ครั้ง

3.1.2 เมื่อจำแนกพฤติกรรมเป็นรายข้อ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมเชิงลบ 3 ข้อ พฤติกรรมเชิงบวก 4 ข้อ ก่อนการทดลองพบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ หวงของเล่นไว้เล่นคนเดียว และเล่นของเล่นที่ตนเลือกโดยไม่สนใจผู้อื่น พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ แบ่งให้เพื่อนเล่นด้วยเมื่อเพื่อนมาขอเล่น ภายหลังการทดลองพบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ หวงของเล่นไว้เล่นคนเดียว และเล่นของเล่นที่ตนเลือกโดยไม่สนใจผู้อื่น พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ แบ่งให้เพื่อนเล่นด้วยเมื่อเพื่อนมาขอเล่น

3.1.3 เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของคะแนน พบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมเชิงลบน้อยลง และแสดงพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้นทุกข้อ โดยพฤติกรรมเชิงลบที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ไม่ยอมให้เพื่อนเล่นด้วย แม้เพื่อนจะมาขอเล่น และพฤติกรรมเชิงบวกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ชวนเพื่อนให้เล่นด้วยกัน

3.2 พฤติกรรมด้านความขยันหมั่นเพียร

3.2.1 พฤติกรรมด้านความขยันหมั่นเพียรก่อนการทดลอง พบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงลบ 92 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 119 ครั้ง ภายหลังจากทดลอง มีพฤติกรรมเชิงลบ 59 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 182 ครั้ง

3.2.1 เมื่อจำแนกพฤติกรรมเป็นรายข้อ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมเชิงลบ 2 ข้อ พฤติกรรมเชิงบวก 2 ข้อ ก่อนการทดลองพบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุดคือ ชวนเพื่อนคุย เล่น พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ มีความตั้งใจติดกระดาศ ภายหลังจากทดลองพบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ ชวนเพื่อนคุย เล่น พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ มีความตั้งใจติดกระดาศ

3.2.3 เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของคะแนนพบว่า ภายหลังจากทดลองนักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมเชิงลบน้อยลง และแสดงพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้นทุกข้อ โดยพฤติกรรมเชิงลบที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ ชวนเพื่อนคุย เล่น และพฤติกรรมเชิงบวกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ทำงานโดยไม่เล่นกับผู้อื่น

3.3 พฤติกรรมด้านความอดทน

3.3.1 พฤติกรรมด้านความอดทน ก่อนการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงลบ 526 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 39 ครั้ง ภายหลังการทดลอง มีพฤติกรรมเชิงลบ 198 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 115 ครั้ง

3.3.2 เมื่อจำแนกพฤติกรรมเป็นรายข้อ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมเชิงลบ 4 ข้อ พฤติกรรมเชิงบวก 4 ข้อ ก่อนการทดลอง พบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ เร่งเพื่อนคนที่อยู่ข้างหน้าให้รีบโยน พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุดคือ ตั้งใจโยนยิ่งขึ้น ถ้าโยนห่างไม่ลงเสา ภายหลังการทดลอง พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีมากที่สุดคือ เร่งเพื่อนคนที่อยู่ข้างหน้าให้รีบโยน พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุดคือ บอกให้เพื่อนใจเย็นๆ ถ้าเพื่อนโยนไม่ลง

3.3.3 เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของคะแนน พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนมีการแสดงพฤติกรรมเชิงลบน้อยลง และแสดงพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้นทุกข้อ โดยพฤติกรรมเชิงลบที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ เร่งเพื่อนคนที่อยู่ข้างหน้าให้รีบโยน และพฤติกรรมเชิงบวกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุดคือ บอกให้เพื่อนใจเย็นๆ ถ้าเพื่อนโยนไม่ลง

3.4 พฤติกรรมด้านปยวจา

3.4.1 พฤติกรรมด้านปยวจาก่อนการทดลองพบว่า นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงลบ 103 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 25 ครั้ง ภายหลังการทดลอง มีพฤติกรรมเชิงลบ 55 ครั้ง มีพฤติกรรมเชิงบวก 59 ครั้ง

3.4.1 เมื่อจำแนกพฤติกรรมเป็นรายข้อ ซึ่งประกอบด้วย พฤติกรรมเชิงลบ 4 ข้อ พฤติกรรมเชิงบวก 2 ข้อ ก่อนการทดลอง พบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุด คือ คุยกับเพื่อนในเรื่องอื่นๆ

พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีมากที่สุด คือ ชูแสดงความคิดเห็นที่กำหนด ภายหลังการทดลองพบว่า พฤติกรรมเชิงลบที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุดคือ แย่งเพื่อนชูขณะอภิปราย พฤติกรรมเชิงบวกที่นักเรียนมีพฤติกรรมมากที่สุดคือ ชูแสดงความคิดเห็นที่กำหนด

3.4.2 เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงของคะแนน พบว่า ภายหลังการทดลอง นักเรียนมีการกระทำพฤติกรรมเชิงลบน้อยลง และกระทำพฤติกรรมเชิงบวกมากขึ้นทุกข้อ โดยพฤติกรรมเชิงลบที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ คุยกับเพื่อนในเรื่องอื่นๆและพฤติกรรมเชิงบวกที่มีการเปลี่ยนแปลงมากที่สุด คือ ชูแสดงความคิดเห็นที่กำหนด

การอภิปรายผล

จริยธรรมนั้นประกอบด้วย ความรู้ในเชิงจริยธรรม ทศณคติในเชิงจริยธรรม เหตุผลในเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรม ซึ่งการมีความรู้นั้นก่อให้เกิดทศณคติและเหตุผลต่อสิ่งนั้น อันจะนำไปสู่พฤติกรรมต่อไป ดังที่ ศรีสุวรรณค์ (2527) ได้กล่าวว่า สิ่งที่กำหนดพฤติกรรมของมนุษย์คือ การเรียนรู้และความรู้สึกนึกคิด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ความรู้ ทักษะ การเรียนรู้จากประสบการณ์ เจตคติ ความรู้สึก การยอมรับตนเองของบุคคลากร เป็นสิ่งสำคัญในการกำหนดพฤติกรรมนั้น ดังนั้น การพัฒนาจริยธรรมจึงมีความสัมพันธ์กันเกี่ยวข้องกับทั้ง 3 ส่วนคือ ความรู้เชิงจริยธรรม การตัดสินใจเชิงจริยธรรมและพฤติกรรมเชิงจริยธรรมที่ไม่สามารถแยกออกจากกันเพื่ออภิปรายผลได้

สมทรง บุญฤทธิ์ (2524) ได้รวบรวมกลวิธีการสอนจริยธรรมว่า มีวิธีการสอนต่างๆหลายวิธีการ คือ การจัดนิทรรศการ การค้นคว้า การพานักเรียนเข้าวัดฟังธรรม-รักษาศีล การรักษาศีล 5 การอภิปรายธรรมะ การฝึกสติ การทำรายงาน การนิมนต์พระมาเทศน์หรือวิทยากรมาบรรยาย การร้องเพลงธรรมะ การสนทนาธรรมกับพระ การเขียนเรียงความธรรมะ การให้คะแนนความประพฤติ การทัศนศึกษาโบราณสถานหรือสถานที่สงบวิเวก การสนทนาเป็นกลุ่มถึงแง่คิดและสาระของชีวิต การให้นักเรียนออกมาพูดหน้าชั้น การเล่านิทานธรรมะ ฯลฯ ซึ่งเทคนิควิธีการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมเหล่านี้ สามารถนำไปใช้ประกอบแผนการสอนเพื่อพัฒนาจริยธรรมได้ แต่จะอยู่ในลักษณะของกิจกรรมที่สำเร็จไปเป็นครั้งคราว และเหมาะสมกับเด็กในวัยประถมปลายขึ้นไปมากกว่าเด็กในวัยเล็กฯ ขณะที่แนวคิดนิโอฮิวแมนนิส นั้น เป็น แนวคิดที่สามารถนำไปพัฒนามนุษย์ได้ตั้งแต่ระดับอนุบาลไปจนถึงอุดมศึกษา (เกียรติวรรณ:2535) เนื่องจากแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสมีจุดมุ่งหมายที่จะผลิตคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ และความมีคุณธรรม จริยธรรม

ในการพัฒนาจริยธรรม กรมวิชาการ (2533) ได้เสนอแนวทางไว้ดังนี้

1. การสร้างเสริมจริยธรรม ควรเน้นที่เด็กระดับชั้นๆให้มาก โดยจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็ก และสอดคล้องกับชีวิตที่เด็กจะต้องพบ
2. การสร้างเสริมจริยธรรม มิได้มุ่งให้เด็กทุกคนเหมือนกันหมด แต่ต้องทำให้เขาเจริญเติบโตอย่างเสรี ในทิศทางที่ถูกต้อง
3. ครูผู้สอนทุกคนควรพร้อมที่จะสอนจริยธรรมได้ โดยการสอนในด้านความรู้ ความเข้าใจ ครูอาจไม่จำเป็นต้องมีจริยธรรมนั้นจนลึกซึ้ง แต่ถ้าจะให้เด็กมีจริยธรรมด้วยความศรัทธา ยึดถือเป็นอุดมคติ ครูจำเป็นต้องมีจริยธรรมบ้าง

4. การปลูกฝังจริยธรรมนั้น ควรให้นักเรียนเห็นความสำคัญของ จริยธรรมด้วยตนเอง ให้เห็นว่าสิ่งที่เรียนนั้นช่วยตัวเอง และช่วยสังคมอีกด้วย

5. การสอนจริยธรรมนั้น ต้องกระตุ้นให้นักเรียนได้คิด เพื่อให้นักเรียน เข้าใจสัจธรรมและไม่เกิดความเบื่อหน่ายหรือเคลือบแคลงสงสัย และควรเน้นการ ปฏิบัติอย่างจริงจัง สม่ำเสมอ โดยเริ่มจากการปฏิบัติสิ่งง่าย ๆ ที่สอดคล้องกับ ความ ต้องการและพัฒนาการของเด็ก ขณะเดียวกันครูต้องแสดงให้เห็นเป็นตัวอย่าง เพื่อ ให้นักเรียนเกิดความศรัทธาที่จะปฏิบัติตาม

6. ในการพัฒนาจริยธรรม จะต้องมีการวัดผลอยู่เสมอ โดยการสังเกต พฤติกรรมของนักเรียน

จากแนวทางพัฒนาจริยธรรมดังกล่าว สอดคล้องกับแนวคิดนิโอฮิวแมนนิส ที่มุ่งผลิตคนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และความมีคุณธรรม สนับสนุน ให้นักเรียนเติบโตอย่างมีเสรีในทิศทางที่ถูกต้อง สามารถอยู่ในสังคมได้อย่างมี ความสุข และบุคคลที่อยู่รอบข้างมีความสุขด้วยเช่นกัน โดยการเรียนการสอนนั้นจะ คำนึงถึงความรู้สึกของเด็ก เพราะการเรียนรู้ ความจำ อารมณ์และความรู้สึกของ มนุษย์ไม่สามารถแยกออกจากกันได้ การถ่ายทอดความรู้ ความคิด ความเข้าใจ แก่เด็ก ควรเริ่มต้นจากความรู้สึกของเด็ก ขณะเดียวกันครูผู้สอนตามแนวคิด นิโอฮิวแมนนิส นั้น มีคุณลักษณะที่สามารถพัฒนาจริยธรรมให้เกิดแก่เด็กได้ กล่าวคือ ครูใช้คำพูดในทางที่ดีกับนักเรียนเสมอ สบสายตาขณะที่พูดคุยกับนักเรียน ยิ้มแย้ม แจ่มใสกับนักเรียนเสมอ กระทำตัวให้เป็นตัวอย่างที่ดีแก่นักเรียน และมีการสัมผัส เนื้อตัวนักเรียน โดยการสัมผัสนั้น นักจิตวิทยาได้กล่าวว่า "คนเราต้องการการ สัมผัสอย่างน้อยวันละ 4 ครั้ง เพื่อการมีชีวิตรอด วันละ 8 ครั้ง เพื่อการมีชีวิต อยู่อย่างปกติ และวันละ 12 ครั้ง เพื่อการมีชีวิตอย่างมีความสุข" (เกียรติวรรณ, 2535)

การพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส จึงมุ่งพัฒนานักเรียนทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และควมมีคุณธรรม จริยธรรม โดยมีความเชื่อว่า หากมีการปลูกฝังสิ่งที่ดีในจิตสำนึก และจิตใต้สำนึกของเด็กแล้ว การแสดงพฤติกรรมในระยะยาวก็จะแสดงออกมาตามที่จิตสำนึกและจิตใต้สำนึกเป็นตัวกำหนด ซึ่งการปลูกฝังสิ่งที่ดีลงในจิตสำนึกและจิตใต้สำนึกนั้น คือ การทำสมาธิโดยใช้ท่าโยคะอาสนะเพื่อปรับคลื่นสมองให้มีความถี่ต่ำ การเล่านิทานที่สอดแทรกจริยธรรม การเสริมแรงในทางบวกจากครู การกระตุ้นให้นักเรียนคิดและพูดในสิ่งที่ดีเสมอ การยิ้มแย้มแจ่มใสกับนักเรียน การทำตนให้เป็นตัวอย่างที่ดี การสบสายตาขณะที่พูดคุยกับนักเรียน และการสัมผัสเนื้อตัวนักเรียนโดยแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสเชื่อว่า การกระทำของครูในลักษณะดังกล่าว จะพัฒนาให้นักเรียนมีจิตสำนึกและพฤติกรรมที่ดี อันจะส่งผลในระยะยาวต่อจริยธรรมของนักเรียนต่อไป

จากการใช้วิธีการสอนตามแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 พบว่า ภายหลังจากทดลอง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงขึ้น และแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 ส่วนพฤติกรรมเชิงจริยธรรม นักเรียนมีพฤติกรรมเชิงบวกสูงขึ้นและมีพฤติกรรมเชิงลบลดลง ซึ่งกล่าวได้ว่า นักเรียนเกิดการพัฒนาด้านจริยธรรมทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า

นิโอฮิวแมนนิส เป็นแนวคิดของนักจิตวิทยากลุ่มมนุษยนิยม ซึ่งให้ความสำคัญกับมนุษย์ และสนใจที่จะพัฒนามนุษย์ในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะเรื่องอารมณ์ จิตใจ ความรู้สึกของมนุษย์ โดยเป้าหมายของการพัฒนามนุษย์ตามแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส คือ พัฒนาให้มนุษย์มีจิตใจมั่นคง สามารถควบคุมความคิดตนเองได้ ทั้งด้านจริยธรรม

และการมีระเบียบวินัยพัฒนาให้มีความรัก ความเมตตา ความรักแก่มนุษยชาติ (Universal love) อันเป็นการพัฒนาจิตใจขั้นสูงสุด นอกจากนั้นยังพัฒนาให้มีความรู้ทางด้านวิชาการ โดยการปรับคลื่นสมองให้มีความถี่ต่ำ เกิดสภาวะที่พร้อมที่จะเรียนรู้ จดจำซึ่งความรู้ทางด้านวิชาการหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนนั้น เป็นผลจากการรับรู้ของนักเรียนในเรื่องพุทธนิสสัย ซึ่งตามแนวคิดนิโธอิวแมนนิสนั้น มีความเชื่อว่า เด็กจะเกิดการเรียนรู้ได้ดี หากความถี่ของคลื่นสมองต่ำ โดยการฝึกสมาธิ ท่าโยคะอาสนะ ดังที่โยธิน (2533) ได้กล่าวว่า การฝึกสมาธิ เป็นการกระทำที่มุ่งที่จะเปลี่ยนสภาวะจิตใต้อาณิกที่มีความเกี่ยวข้องกับสภาพร่างกาย กล่าวคือ ขณะที่ฝึกสมาธิ ผู้ฝึกจะหายใจช้าลง ใช้ออกซิเจนลดลง มีอัตราการเต้นของหัวใจช้าลง และคลื่นสมองเปลี่ยน เกิดสภาวะผ่อนคลาย ลดน้ำหนักการทำงานของหัวใจลง และสามารถเรียนรู้ จดจำได้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับเกียรติกวรวง (2537) ได้กล่าวว่า คนเราจะมีความสุขและมีประสิทธิภาพในการทำงานสูงที่สุด เมื่อคนเราอยู่ในสภาวะที่ผ่อนคลายที่สุด ดังนั้น เมื่อนักเรียนได้รับการกระตุ้นให้ปรับคลื่นสมองให้มีความถี่ต่ำ โดยการฝึกท่าโยคะอาสนะสำหรับผ่อนคลาย ผู้วิจัยได้มุ่งจิตเจตนาให้นักเรียนให้ไปสู่สภาวะอัลฟาด้วยเสียงเพลงและคำพูดด้านบวกที่มีผลต่อคลื่นสมอง ทำให้นักเรียนเกิดสมาธิมากขึ้น เมื่อผู้วิจัยเล่านิทานสอดแทรกจริยธรรม มีการกระตุ้นให้นักเรียนสนทนาเพื่อให้เกิดข้อคิดและข้อควรปฏิบัติจากนิทานสอดแทรกจริยธรรม สิ่งเหล่านี้ส่งผลให้นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและการตัดสินใจเชิงจริยธรรม ก่อนและหลังการทดลอง แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

โดยธรรมชาติของเด็กวัย 6-7 ปี สมองซีกซ้ายของเด็กที่มีการคิดเป็นเหตุเป็นผล ยังไม่ได้มีการพัฒนาอย่างเต็มที่ เด็กจึงมีอยู่ในโลกของความฝัน มีจินตนาการที่เต็มไปด้วยความมีชีวิตชีวา นอกจากนั้น เด็กในวัยนี้ มีความรู้สึกเมตตา

สงสารอยู่ในดวงใจของเด็กทุกคน พวกเขาเกิดขึ้นมาด้วยความต้องการที่จะช่วยเหลือผู้อื่น (เกียรติกวรรธ, 2534) นอกจากนั้นธรรมชาติของเด็กประถมศึกษาปีที่ 1 สนใจฟังนิทานง่ายๆเกี่ยวกับสัตว์หรือธรรมชาติมาก (ศรีสุรางค์, 2527) เมื่อผู้วิจัยนำบทนิทานแทรกจริยธรรมที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสัตว์ นักเรียนจึงใช้ตัวเองเข้าเทียบเคียงและเรียนรู้เรื่องความเมตตา กรุณาได้ง่าย จึงทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรมเรื่องความเมตตากรุณา ภายหลังการทดลองสูงขึ้น

เด็กในวัยนี้ เริ่มรู้จักการสนทนากับผู้อื่นในด้านนามธรรม การออกความคิดเห็น หรือพูดคุยถึงสิ่งที่ไม่ได้อยู่ต่อหน้า และเริ่มพูดคุยเกี่ยวกับการกระทำของบุคคลอื่นมากกว่าพูดถึงตนเอง (ศรียา และประภัสสร, 2519) แต่อย่างไรก็ตามเด็กในวัยนี้ ยังมีพัฒนาการทางภาษาที่แคบ ยังไม่สามารถแยกแยะถึงกาลเทศะในการพูด เขาคิดอย่างไร จะพูดอย่างนั้น โดยที่ไม่รู้ว่า ที่คนพูดไปไม่ถูก ไม่ดี ซึ่งสิ่งเหล่านี้ มีผลให้ผลสัมฤทธิ์และการตัดสินใจเชิงจริยธรรมของนักเรียน ในเรื่องปยวาท่ากว่าเรื่องอื่นๆ ถึงแม้ว่าภายหลังการทดลอง จะมีคะแนนสูงขึ้นก็ตาม

ธรรมชาติของเด็กในวัย 6-7 ปีอีกประการหนึ่งคือ บางคนยังมีปัญหาในการคบเพื่อน เนื่องจากครอบครัวยังไม่เคยเปิดโอกาสให้เล่นกับเด็กคนอื่นๆ เขาไม่เคยเรียนรู้ว่าควรจะทำอย่างไร เมื่ออยู่ร่วมกับผู้อื่น เมื่อเขาต้องมาอยู่ในสิ่งแวดล้อมใหม่ที่ต้องปรับตัวทางสังคมมากขึ้น อาจจะทำให้เขาปรับตัวได้ยาก การเล่นหรือการทำกิจกรรมมักชอบทำคนเดียว และอยู่ในลักษณะของการเอาแต่ใจตนเอง ต้องการที่จะเอาชนะแต่ผู้เดียว (ศรีสุรางค์, 2527) ดังเห็นได้จาก ก่อนการทดลองนั้นนักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเชิงลบ มากกว่าพฤติกรรมเชิงบวกในจริยธรรมด้านต่างๆ เช่น หวงของเล่นไว้เล่นคนเดียว ไม่ยอมให้เพื่อนเล่นด้วย แม้เพื่อนจะมาขอเล่น

และแสดงความไม่พอใจ วิวาโยนให้ห่วย่างหมด เมื่อโยนห่วย่างไม่ลงเสา ต่อมาเมื่อนักเรียนได้รับการพัฒนาจริยธรรมตามแบบนิโอฮิวแมนนิส พฤติกรรมเชิงลบได้ลดลง และมีพฤติกรรมเชิงบวกมาแทนที่ คือ แบ่งให้เพื่อนเล่นด้วยเมื่อเพื่อนมาขอเล่น ตั้งใจโยนยิ่งขึ้น ถ้าโยนห่วย่างไม่ลงเสา และบอกให้เพื่อนใจเย็นๆ ถ้าเพื่อนโยนไม่ลงจากพฤติกรรมที่นักเรียนแสดงออกมาเหล่านี้ แสดงให้เห็นว่า นักเรียนคิดถึงผู้อื่นมากขึ้น มีความรักให้กับผู้อื่นมากขึ้น ซึ่งนับเป็นพื้นฐานทางจิตใจที่ดีงามตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิส

นอกจากนั้น ธรรมชาติของเด็กวัย 6-7 ปี คือมีความสนใจช่วงสั้นๆ กล้ามเนื้อเล็กยังใช้การไม่ได้ดีเท่าที่ควร ดังเห็นได้จากการทดลองนั้น นักเรียนได้แสดงพฤติกรรมเชิงลบ คือ ขวนเพื่อนคุย เล่น มากกว่าที่จะตั้งใจคิดกระดาศขึ้น เล็กๆ ต่อมาเมื่อนักเรียนได้รับการกระตุ้นให้ทำท่าโยคะอาสนะ มีการเคลื่อนไหวของมือและเท้ามากขึ้น ทำให้กล้ามเนื้อเล็กได้รับการพัฒนาให้แข็งแรงขึ้น และมีผลต่อการพัฒนาสมองของเด็ก (เกียรติวรรณ, 2535) ส่งผลให้ ภายหลังการทดลอง นักเรียนมีความจดจ่อ ตั้งใจกับการคิดกระดาศขึ้นเล็กๆ มากขึ้น

จากการที่ผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส เพื่อพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ซึ่งโดยธรรมชาติของเด็กวัยนี้ เป็นวัยที่แสวงหาความอบอุ่น ความยอมรับจากผู้ใหญ่ และจากเพื่อนด้วยวิธีการที่ไม่นุ่มนวล อยากรเป็นคนที่หนึ่ง หรือเป็นคนแรกไม่ว่าจะทำสิ่งใด เพื่อที่จะแสดงตนให้เป็นที่ชื่นชม และให้ครูสนใจ เอาใจใส่เฉพาะคนแต่ผู้เดียว (ศรีสุรางค์, 2527) จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของนักเรียนอย่างเห็นได้ชัดเจน ดังเห็นได้จาก นักเรียนคนหนึ่ง ก่อนการทดลอง มีพฤติกรรมก้าวร้าว และมักจะแสดง

พฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมในชั้นเรียน เพื่อเรียกร้องความสนใจจากครูเสมอ เมื่อผู้วิจัยใช้แนวคิดหนึ่งตามแบบนิโอฮิวแมนนิสคือ การสัมผัสเนื้อตัวเด็ก ในช่วงแรกของการทดลอง นักเรียนคนนี้จะแย่ง หรือผลักไสเพื่อน เพื่อให้ได้รับการกอดรัดสัมผัสเป็นคนแรก แต่เมื่อ 3 สัปดาห์ผ่านไป พฤติกรรมของนักเรียนผู้นี้ได้เริ่มเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดคือ เขาสามารถรอต่อแถวเพื่อที่จะได้รับการกอดรัดจากผู้วิจัยได้ถึงแม้จะเป็นคนสุดท้ายของแถวก็ตาม นอกจากนั้น ผู้วิจัยได้สอบถามพฤติกรรมของนักเรียนคนนี้จากครูผู้สอนในกลุ่มวิชาอื่น พบว่า พฤติกรรมทางลบดังกล่าวลดลง ซึ่งสอดคล้องกับนักจิตวิทยาสมัยใหม่ที่ยอมรับว่า การกอดเป็นสิ่งจำเป็นพื้นฐานของมนุษย์ การกอดคือ สัมผัสแห่งความสุข เนื่องจากฮอร์โมนเอนโดรฟินในเลือดจะเพิ่มสูงขึ้น ช่วยให้หายจากความรู้สึกหดหู่ เพื่อภูมิคุ้มกันในร่างกาย ทำให้รู้สึกกระปรี้กระเปร่าขึ้น (เกียรติวรรณ, 2537) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสัมผัสเนื้อตัวเด็ก ส่งผลต่อพฤติกรรมในเชิงบวกของนักเรียนได้

เมื่อพิจารณาการนำแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิสมาใช้ในการพัฒนาจริยธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 นับว่ามีความเหมาะสมยิ่งนัก เนื่องจากเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนามนุษย์ตามแบบนิโอฮิวแมนนิส คือ พัฒนาให้มนุษย์มีจิตใจที่มั่นคง สามารถควบคุมความคิดตนเองได้ทั้งด้านจริยธรรม และการมีระเบียบวินัย ซึ่งลักษณะเช่นนี้ สมควรปลูกฝัง สร้างเสริมให้เกิดขึ้นกับเด็กในวัยเล็กฯ ดังที่ กรมวิชาการ (2523) ได้กล่าวว่า การสร้างเสริมจริยธรรม ควรเน้นที่เด็กระดับต้นๆ ให้มากโดยจัดให้สอดคล้องกับธรรมชาติของเด็กและสอดคล้องกับชีวิตที่เด็กจะต้องพบ

เมื่อผู้วิจัยศึกษาแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสให้ลึกซึ้งก่อนทำการทดลอง พบว่าปัจจัยบ่อนตัวหนึ่งซึ่งเป็นสิ่งสำคัญมากต่อความสำเร็จตามแนวคิดนิโอฮิวแมนนิสคือ ครู

เนื่องจากครูผู้สอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนั้น จะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำสมาธิทำโยคะอาสนะ ครูจะต้องเป็นตัวอย่างที่ดีในเรื่องที่สอน ครูจะต้องยิ้มแย้มแจ่มใสอยู่เสมอ ครูจะต้องมีการสัมผัสเนื้อตัวเด็ก ตลอดจนครูต้องใช้คำพูดที่มีความหมายในทางที่ดีกับเด็กเสมอ และขณะที่พูดกับเด็กต้องมีการสบตาด้วย เพราะคำพูดด้านบวก ความคิดด้านบวก ความเฝ้านด้านบวก จะถูกบันทึกไว้ในจิตใต้สำนึก ซึ่งจะส่งผลต่อชีวิตของมนุษย์ให้เป็นไปตามทิศทางจิตใต้สำนึกที่ได้บันทึกไว้

ผู้วิจัยจึงได้ปรับปรุงและพัฒนาตนเอง โดยการศึกษาการใช้แนวคิดนีโอฮิวแมนนิส เพื่อนำมาพัฒนาจริยธรรมกับอาจารย์ผู้สอนโรงเรียนอนุบาลอมตยกุล ซึ่งเป็นโรงเรียนอนุบาลที่สอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส นอกจากนั้นได้เข้ารับการฝึกอบรมการใช้เพลงและการทำสมาธิทำโยคะอาสนะ ร่วมกับครูพี่เลี้ยงศูนย์เด็กก่อนวัยเรียนของมูลนิธิศึกษาเอเชีย ซึ่งเป็นองค์กรเอกชน แต่สนใจนำแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสไปใช้ในการพัฒนาเด็กในความรับผิดชอบ

สิ่งสำคัญที่สุดในการพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 คือ แผนการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส ซึ่งเป็นกระบวนการสำคัญของการพัฒนาจริยธรรมแก่นักเรียน เนื่องจากแผนการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสมีความแตกต่างจากแผนการสอนตามปกติ ถึงแม้ว่า แผนการสอนตามปกติและแผนการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนั้น จะใช้นิทานคุณธรรม จริยธรรมประกอบแผนการสอน เช่นเดียวกันก็ตาม แต่นิทานของนีโอฮิวแมนนิสนั้นจะถูกคัดสรรมาโดยเน้นเรื่องที่ส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นของนิทานจะส่งผลดีต่อส่วนรวม เป็นเหตุการณ์ในเชิงบวก โดยตัวเอกของเรื่องจะได้รับผลดีและความสุขจากสิ่งที่ตนเองกระทำ ไม่ใช่การกระทำที่ตนเองทำ แล้วคนอื่นได้รับผลดี นอกจากนั้น สิ่งที่แตกต่างกันประการหนึ่งระหว่างแผนการสอนตามปกติและแผนการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิส คือ ขั้นตอนในการสอนโดยการสอนตามแนวคิดนีโอฮิวแมนนิสนั้น เน้นการใช้ทำโยคะ

อาสนะ เพื่อให้นักเรียนมีสมาธิ เกิดการรับรู้เนื้อหาจริยธรรมจากนิทานได้ดีขึ้น โดยเนื้อหาของนิทานนั้น จะเป็นเรื่องราวที่คัดเลือกมาแล้วให้นักเรียนฟัง มีการอธิบายสนทนา ร่วมกันสรุปถึงข้อคิดที่ได้จากนิทานก่อน แล้วจึงสรุปเป็นเนื้อหาของจริยะว่าหมายถึงอะไร ขณะที่การสอนโดยทั่วไป มักจะเน้นความหมายของคำในจริยะก่อน แล้วจึงแปลความหมายออกมาเป็นพฤติกรรมให้นักเรียนรู้ว่า การทำเช่นนี้หมายถึงอะไร

ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่า แนวคิดตามแบบนิโอฮิวแมนนิส เป็นแนวคิดสำคัญที่สามารถพัฒนาคุณภาพของนักเรียนได้ทั้งด้านวิชาการ ร่างกายและจิตใจ โดยผ่านปัจจัยป้อนและกระบวนการและขั้นตอนในการสอนตามแนวคิด ทำให้สิ่งที่เกิดขึ้นนั้นบังเกิดผลดี นั่นคือ ภายหลังการทดลอง นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงขึ้น มีการตัดสินใจเชิงจริยธรรมสูงขึ้น และมีพฤติกรรมจริยธรรมในเชิงบวกสูงขึ้น ซึ่งนับได้ว่านักเรียนมีพัฒนาทางด้านจริยธรรม

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการพัฒนาจริยธรรม

1.1 เนื่องจากแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิส มีความเชื่อเกี่ยวกับจิตใต้สำนึกที่มีอิทธิพลต่อการกำหนดพฤติกรรมต่างๆของมนุษย์ ซึ่งแนวคิดหลักของนิโอฮิวแมนนิสในการพัฒนาจิตใต้สำนึกของเด็กคือ "พฤติกรรมของครู คือบทเรียนที่ดีที่สุดของเด็ก" ดังนั้น ผู้ที่จะนำแนวคิดแบบนิโอฮิวแมนนิสไปพัฒนาจริยธรรม พัฒนาการเรียนการสอน หรือพัฒนาเด็กให้ถึงขีดสุดแห่งศักยภาพของเขานั้น จึงควรเป็นผู้ที่มีจิตใจละเอียดอ่อน ระมัดระวังในการใช้คำพูดและการแสดงออกที่จะไปยับยั้งการพัฒนาทางด้านจิตใจที่จะทำให้เด็กเกิดความกลัวและไม่กล้า

1.2 ถึงแม้ว่าการทำสมาธิทำโยคะอาสนะ จะมีวิธีที่คนตัวอย่างที่ครูผู้สอนต้องจัดทำขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างที่จะให้นักเรียนทำตามก็ตาม ครูผู้สอนควรผ่านการอบรมการทำสมาธิทำโยคะอาสนะก่อน เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอด หรือสอนให้นักเรียนทำทำโยคะได้ถูกวิธี

1.3 ระยะเวลาในการสอนสามารถปรับเปลี่ยนและยืดหยุ่นได้ ตามสภาพความพร้อมของนักเรียน

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยต่อไป

2.1 ควรนำแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิส ไปทดลองใช้ในการปรับพฤติกรรมก้าวร้าวของนักเรียน

2.2 ควรศึกษาความคงทนของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ผลการตัดสินใจเชิงจริยธรรม และพฤติกรรมเชิงจริยธรรมเพื่อให้เกิดการพัฒนาจริยธรรมตามแนวคิดแบบนีโอฮิวแมนนิสมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น